

Нікульшина Т. М.

**СЛОВНИК НОМІНАЦІЙ ІРРЕАЛЬНОГО СВІТУ
(на матеріалі сучасної англійської та української мов) / Відп.
наук. ред. А. Е. Левицький**

Донецьк : Схід. видавн. дім, 2012. — 249 с.

Незаперечною істиною є те, що із здобуттям Україною незалежності, у процесі розбудови й утвердження її як повноправної держави у колі світового співтовариства, посиленням міжнародної інтеграції вона і її народ потребують належного лексикографічного забезпечення. Українські лінгвісти й фахівці різних галузей науки та виробництва активно включилися в ці процеси, адекватно реагують на виклики часу, про що свідчить поява в останні два десятиліття понад тисячу нових і перевиданих словників. Незважаючи на це, потреба в них (високоякісних та багатьох і різних) усе ж залишається досить актуальною. Тому появу будь-якого нового й неординарного лексикону варто лише вітати.

Загально визнано, що пізнання природи імені й сутності іменування впродовж тисячоліть розглядалося як одне з найважливіших завдань: процес номінації супроводжує людину все життя і допомагає виявити особливості світосприйняття різними етносами, відбитого в специфіці їхньої мовної картини світу, оскільки мова вербалізує світогляд того або іншого народу, який сприймає навколишній світ крізь призму своїх моральних засад і культурних традицій.

Рецензований Словник становить результат розуміння авторкою мови в її нерозривному зв'язку з мисленням як засобу пізнання, що опосередковує концептуалізацію та категоризацію світу — два взаємозалежних когнітивних процеси. Саме актуальність зазначеної проблематики та відсутність спеціальних лексикографічних праць роблять появу рецензованого Словника помітним явищем в освітньо-інформаційному просторі України, на ринку науково-популярної літератури. У цю важливу галузь Т. М. Нікульшина

вже зробила посильний особистий внесок (див.: Т. М. Нікульшина. Ірреальний світ англійською та українською мовами / Відп. наук. ред.: д. філол. н., проф. А. Е. Левицький. — Донецьк : Схід. видавн. дім, 2010. — 186 с.), і представлений Словник продовжує її дослідження в межах когнітивної лінгвістики.

Можемо з упевненістю твердити, що, зважаючи на новий об'єкт дослідження, а отже, й емпіричний матеріал, зазначений Словник не має аналогів у сучасній українській лексикографії.

У рецензованій праці чітко простежуються критерії відбору корпусної бази. На нашу думку, заслуговує уваги підхід авторки, завдяки якому в Словнику відбито контраверсійні думки на сутність ірреального. Отже, відбір його реєстру має чітку лексикографічну концепцію і не викликає жодних сумнівів.

Оскільки під час роботи Т. М. Нікульшина опрацьовувала лексикони у хронологічних межах від 70-х років ХХ ст. дотепер, цей факт чітко відбито у назві праці — «Словник номінацій ірреального світу (на матеріалі сучасної англійської та української мов)».

Авторкою проведено значну збирацьку роботу, опрацьовано досить чисельний джерельний масив. Загальний обсяг проаналізованого матеріалу становить понад 20 тис. сторінок у кожній із досліджуваних мов. У процесі роботи лексикограф використовував джерела, які вважаються своєрідними «хедлайнерами» словникової думки.

До Словника ввійшло понад 3 тис. номінацій, кожна з яких має паспортизаційну довідку. Лексикон містить як загальноустановлені найменування ірреального світу, так і

національно забарвлені — міфологічні назви, історизми, антропоніми, назви національних страв, одягу, предметів побуту, символізовані назви рослин, тварин тощо.

Т. М. Нікульшина, зібравши значний і цікавий фактичний матеріал, зуміла належним чином його впорядкувати. Всю інформацію про будь-яку номінацію ірреального світу подано в достатньому обсязі. У Словнику відображено як традиційні (міфи, казки), так і інноваційні джерела (новітні ЗМІ) появи номінацій ірреального світу, що стало закономірним результатом розширення дослідницького поля через дедалі інтенсивніший розвиток інформаційних технологій у сучасному світі. Унаслідок соціально-історичного досвіду та врахування науково-технічного прогресу людина формує нові поняття з новим призначенням, новими спеціальними якостями, властивостями, функціями, надаючи кожному такому поняттю своє ім'я. Характер найменувань дає уявлення про ставлення представників англійської й української лінгвокультурних спільнот до навколишньої дійсності, про їхню оцінку відповідних явищ, а аналіз цих мовних одиниць дозволяє зробити висновки про систему цінностей та менталітет зіставлених етносів.

Заслугує схвалення побудова Словника і словникової статті. Опрацьований матеріал належно структуровано — Словник поділено на раціонально завершені та взаємопов'язані частини, які подано в логічній послідовності: передмова, пояснення будови словника, англійський і український алфавіти, англійські й українські скорочення, корпусна база, англійський та український покажчики і джерельна база.

Грунтовно підготовлена також значна за обсягом Передмова, яка надає читачеві детальне пояснення щодо включення тієї чи іншої номінації до Словника. Умовні англійські й українські скорочення унаочнюють інформацію про вживання лексичної одиниці в певному функціональному стилі й сфері мовлення, про її часову поширеність та емотивно-оцінне ставлення до предмета повідомлення. Англійські й українські покажчики допомагають зорієнтуватися серед значної за обсягом корпусної бази Словника. Належне технічне оформлення сприяє кращому зоровому сприйняттю представленого матеріалу.

Словник Т. М. Нікульшиної — вузькоспеціалізоване видання. Головна перевага цієї праці полягає в тому, що вона більш вичерпна порівняно з лексиконами із зазначеної проблематики і досить зручна у користуванні. Найбільше імponує те, що запропонова-

ний Словник — перший в Україні, який містить номінації ірреального світу на матеріалі неблизькоспоріднених мов і який дає змогу використовувати викладений матеріал для зіставного аналізу. Враховуючи наведене вище, можна прогнозувати значний інтерес науковців до цієї лексикографічної праці.

Нагальна потреба зіставних досліджень зумовлює теоретичну значущість проведеної роботи. Словник сприятиме вивченню спільного й національно-специфічного в різних мовних картинах світу, оскільки зіставний аналіз надає можливість побачити як загальнолодські універсалії в когнітивній діяльності людей, так і специфічні відмінності.

Практична цінність рецензованого Словника полягає у можливості його використання в широкому спектрі мовознавчих дисциплін (лексична семантика, когнітивна семантика, етнолінгвістика, лінгвокультурологія та ін.) як у навчальних курсах, так і в подальших теоретичних розробках. Він сприятиме вивченню етнічних особливостей, спрямованих на експлікацію національно-специфічних рис ментальності носіїв англійської й української мов. Представлений лексикон буде корисним для студентів філологічних спеціальностей, аспірантів і наукових працівників, усіх, хто цікавиться проблемами мови та культури англійського й українського народів.

Звичайно, як і кожна важлива, нова й неординарна праця, Словник Т. М. Нікульшиної не позбавлений певних недоліків, недоглядів, суперечностей, містить деякі дискусійні моменти. Зокрема, не зайвим було б доповнити базу первинної систематизації за рахунок етимологічних словників для зазначення походження лексичних одиниць, оскільки Словник містить багато запозичень. У праці, на жаль, не використовуються фразеологічні словники, тому звертаємо увагу авторки на доцільність ілюстрації ірреального світу фразами, а особливо ідіомами. Пояснення для деяких номінацій подано стисло й економно, а для інших — більш розгорнуто. Бажано було б уніфікувати представлення зібраного матеріалу. Засвідчено окремі невправності й недогляди (див. с. 6, 11, 23).

Проте висловлені зауваження не змінюють загальної позитивної оцінки рецензованої праці. Це видання створює необхідне підґрунтя для подальшого аналізу основних понять та категорійного апарату когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, етнолінгвістики тощо. Не сумніваємося, що Словник Т. М. Нікульшиної буде вагомим внеском у розвиток української лексикографії.

О. СТИШОВ